

La Liberté, een progressistische loge in Gent

In 2016 vierde de Gentse vrijmetselaarsloge La Liberté haar honderdvijftigste verjaardag. Dat was meteen de aanleiding voor een terugblik op de geschiedenis van het genootschap dat zo nauw met het sociale, politieke en culturele verleden van de stad verweven was.

Gent had al in de achttiende eeuw een vrij levendige vrijmetselarij gekend, met tal van loges, maar in de loop van de negentiende eeuw, wanneer de vrijmetselarij en de katholieke Kerk steeds nadrukkelijker met betrokken messen tegenover elkaar kwamen te staan, bleef daar uiteindelijk slechts één loge van over, Le Septentrion. Net als elders in het land, was die een drijvende kracht geworden voor de liberale partij, maar tegelijkertijd weerspiegelde ze ook de spanningen die binnen diezelfde partij bestonden tussen de zogenaamde progressistische liberalen en hun meer behoudsgezinde tegenhangers. Binnen Le Septentrion vertaalde dat spanningsveld zich in een generatietwist waar een vooruitstrevende jonge garde zich keerde tegen de oude patriarch die – tegen alle maçonnieke gewoontes in – de loge al sedert 's lands onafhankelijkheid onafgebroken voorzat: Hippolyte Metdenpenningen. Dat leidde tot een heftig conflict over het al dan niet oprichten van een liberaal krantje en in 1866 splitste de progressistische groep zich af om een nieuwe loge te stichten: La Liberté.

La Liberté ontwikkelde meteen een grote dynamiek en werd een sterkhouder van de hele progressistische tendens, in Gent zelf natuurlijk, maar met een uitstraling die de stad ver overschreed: er werd immers gerekruteerd in het geheel van Oost- en West-Vlaanderen en zelfs in Henegouwen, zoals in de volgende bijdrage nader wordt toegelicht. Samen met enkele gelijkgestemde loges uit andere steden probeerde La Liberté, niet zonder enig succes overigens, om die vooruitstrevend-liberale ideeën ook doorheen de koepelstructuur van de Belgische vrijmetselarij, dit is in het Grootoosten van België, te verspreiden. Zo was de Gentse loge de katalysator van nationale congressen in de jaren 1870 waarmee de progressisten een gedeeld programma voor de hele liberale partij probeerden voor te bereiden. Waar lag het verschil tussen deze progressisten en hun tegenstrevers binnen de partij, ook wel eens de “doctrinaire” liberalen genoemd? Beide stromingen hadden een andere visie op burgerschap en de sociale kwestie. Zelfs wat de levensbeschouwelijke verhoudingen betreft – het veronderstelde gemeenschappelijke antiklerikalisme dat de twee fracties bij elkaar moest houden –, waren de violen niet helemaal gelijk gestemd.

Portret van Edmond Willequet, olie op doek gemaroufleerd op paneel, Jules Evarist Van Biesbroeck, 1882. Willequet (1825-1905) was medeoprichter en Achtbare Meester van La Liberté. Van Biesbroeck was aan het einde van de negentiende eeuw een bedrijvig schilder was binnen La Liberté. Zijn zoon Jules-Pierre Van Biesbroeck – de huiskunstenaar van de Gentse Vooruit – werd eveneens in La Liberté ingewijd (collectie La Liberté, Gent).

SOCIALE POLITIEK

In het negentiende-eeuwse België, waar een beperkt, op rijkdom gebaseerd kiesrecht de toegang tot het actief burgerschap strak limiteerde, wilden de progressisten een geleidelijke verbreding van datzelfde kiesrecht tot de lagere sociale klassen. Die moesten op die actieve uitoefening van hun burgerschap worden voorbereid door verplicht onderwijs, dat bij voorkeur moest worden aangeboden door een openbare school waaruit elke invloed van de clerus werd geweerd. Tegelijkertijd wilden de progressisten ook een actieve politiek om de “sociale kwestie” aan te pakken. De moderne, industriële maatschappij had immers een straatarm proletariaat gegenereerd en als er niets zou worden gedaan aan de sociale wantoestanden waarin die jonge arbeidersklasse moest leven, dan zou dat – zo vreesden de progressisten – de maatschappij op niet te lange termijn compleet ontwrichten.

La Paix (detail), olie op doek, Jules Evarist Van Biesbroeck, geschilderd voor de banketzaal van Huis Louis Minard (collectie La Liberté, foto Marc Haegeman).

Voor La Liberté vertaalde dat soort ideeën zich meteen in de praktijk. Haar leden speelden een sleutelrol in de creatie van de krant La Flandre of kwamen later in de redactie van de Journal de Gand terecht, twee persorganen die het sociaal-liberale gedachtegoed in bredere kring moesten bekend maken. Belangrijker evenwel was het engagement van La Liberté zelf. Op zich was dat geen evidentie. Traditioneel had de vrijmetselarij zich ver van politieke of religieuze discussies gehouden maar in de Belgische context, waar een toenemende politieke invloed van de Kerk met lede ogen werd aangezien, meenden enkele liberale vrijmetselaars dat het aan de loges was om de ruggengraat van de tegenpartij te worden. Dat model had zich eerst in Brussel ont-

wikkeld en kreeg dan weerklink in de andere steden van het land. Dat was ook het geval in Gent en La Liberté schreef zich ten volle in dat motief van de geëngageerde vrijmetselarij in. De loge ontwikkelde zich vooreerst als een soort intellectueel laboratorium waar met de ideeën van dat progressisme werd geëxperimenteerd: boeken en brochures werden er intensief bestudeerd en collectief besproken. Maar er kwamen ook meer concrete engagementen, waarbij allerhande initiatieven financieel werden ondersteund of effectief ook binnen de loge zelf werden voorbereid.

COÖPERATIEVEN

Opmerkelijk was alleszins de wil om zeer concreet op het sociale terrein te interveniëren. La Liberté had al van bij zijn stichting nauw contact met kringen die het model van de coöperatieve wilden verspreiden, onder meer via Paul Voituren, de progressistische schepen die kort na de stichting van de loge werd ingewijd. Niet alleen waren meerdere leden nauw betrokken bij de stichting van een coöperatieve volksbank in Gent, de loge lag ook direct aan de basis van een volksrestaurant dat goedkope maaltijden aan arbeiders moest verstrekken. Deze volkskeuken, die eind 1871 opende aan het Sint-Veerleplein, zou het slechts enkele jaren uithouden (kennelijk moest het initiatief na een brand worden gestaakt). Men wist deze coöperatieve formule uiteindelijk ook niet te concretiseren, maar het was niettemin een indicatie van de manier waarop de progressisten zich vanuit een doordacht sociaal engagement als een maatschappelijke voorhoede probeerden te profileren.

Die coöperatieve formule werd in Gent uiteindelijk niet door de progressisten tot een grote maatschappelijke baken uitgebouwd, maar wel door de socialistische beweging, uiteraard via de Vooruit. Die ontwikkeling verplichtte de leden van La Liberté om zich te profileren ten aanzien van deze nieuwe, belangrijke actor. Het zou al snel een verdelende problematiek blijken te zijn. Enkelen wilden een nauwe alliantie met de socialisten aangaan. Anderen wilden in het liberale kamp blijven opereren. Daarmee ging de gemeenschappelijke lijn verloren en kon men sommige leden van La Liberté op de stedelijke kieslijsten van de zogenaamde radico-socialisten aantreffen, met name de alliantie van socialisten en progressisten aangevoerd door Anseele, terwijl andere op de liberale lijst stonden, samen met leden van Le Septentrion, de meer behoudende loge waar men enkele decennia voordien van was afgescheurd.

In 1891 ontvingen alle stichtende leden die nog in leven waren, het juweel van La Liberté ter herdenking van de 25e verjaardag van de werkplaats. Dit is het exemplaar overhandigd aan de Gentse fotograaf Nestor Schaffers (voor- en keerzijde). Het lint is in de kleuren van het atelier, die dezelfde zijn als de heraldische kleuren van de stad: sabel (zwart) en zilver (wit) (collectie La Liberté, Gent).

MAATSCHAPPELIJKE VOORHOEDE

Dat alles had tot op zekere hoogte een depolitiserend effect. Zeker, er werden binnen de bewuste loge nog debatten gehouden over maatschappelijke thema's, maar het was voortaan onmogelijk geworden om daar nog een gedeeld politiek programma aan te ontlenuen. Daarvoor was het politiek spagaat nu te groot. Betekent dit nu dat het debat binnen La Liberté maatschappelijk volledig irrelevant was geworden? Zeker niet. Misschien was de loge minder dan vroeger een soort seismograaf die alle min of meer belangrijke maatschappelijke evoluties snel registreerde, maar er waren wel degelijk nog momenten waarop de reflectie binnen La Liberté ver vooruitliep op die van de goegemeente. Het beste voorbeeld is hier ongetwijfeld de manier waarop lang vóór de Tweede Wereldoorlog al de mogelijkheid van een depenalisering van abortus op een positieve manier werd besproken. Voor een burgerlijk milieu, zoals men dat toen in de loges kon aantreffen, kon zoiets wel tellen.

VAN ACHTERSIKKEL NAAR HUIDEVETTERSHOEK

Doorheen die geschiedenis heeft La Liberté ook een belangwekkend patrimonium opgebouwd. De loge was aanvankelijk gevestigd in een oude patriciërswoning aan de Achtersikkel, maar wanneer die

tegen de eeuwwissel niet langer bruikbaar leek, werd verhuisd naar de huidige locatie aan de Huidvettershoek, in hartje Gent dus. La Liberté had daar het vroegere Huis Louis Minard gekocht en door architect en vrijmetselaar Ferdinand Dierkens, die ook de Vooruit zou ontwerpen, werd een achterbouw gecreëerd waarin de tempel moest worden gevestigd. Het recent gerestaureerde gebouw – een opmerkelijk staaltje van neogotische architectuur – huisvest ook de historische voorwerpen en kunstwerken die La Liberté (werkplaats van tal van interessante artiesten) doorheen de jaren bijeenbracht. Ze vormen alle een merkwaardige weerspiegeling van een stuk Gentse geschiedenis dat onvoldoende bekend is.

Het voormalige Institut Moderne aan de Koningin Fabiolalaan te Gent. Om vrijmetselaars of vrijzinnigen op hun ziek- of sterfbed te kunnen beschermen tegen de bekeringsijver en intimiderend gedrag van katholieke zorgverstrekkers en geestelijken, gingen Le Septentrion en La Liberté in 1906-1907 over tot de oprichting van het Institut Moderne, dat lange tijd het enige vrijzinnige ziekenhuis in Vlaanderen zou zijn (collectie Liberaal Archief, Gent).

René Vermeir & Jeffrey Tyssens, *Vrijmetselarij en vooruitgang. De Gentse progressistenloge La Liberté (1866-1966)*, Brussel, Academic & Scientific Publishers, 2016, 268 p.

Jeffrey Tyssens en René Vermeir
Vrije Universiteit Brussel, Universiteit Gent

Geen loge zonder leden

Van 1866 tot 1940 zijn 935 personen lid geweest van La Liberté. Ze verwierven het lidmaatschap omdat ze tot de groep van het zestigtal stichters behoorden of omdat ze in La Liberté werden ingewijd of nog omdat ze als vrijmetselaar bij het atelier aansloten (er zich lieten affiliëren). Maar wie waren deze frères de La Liberté? Uit welke regio waren ze afkomstig, tot welke sociale groepen behoorden ze en wat was hun professionele achtergrond?

Het is relatief eenvoudig om uit te maken tot welk segment van de bevolking de broeders van La Li-

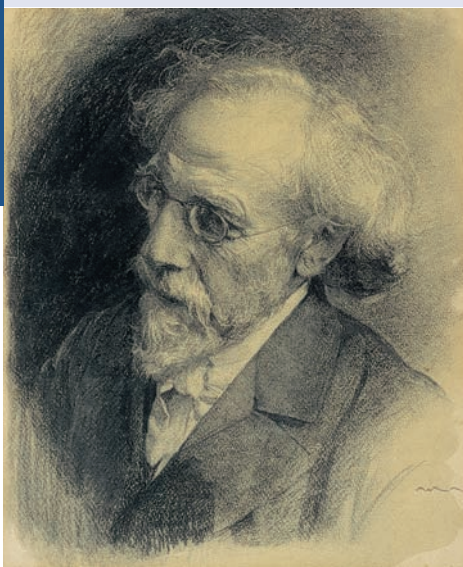
Portret van Prosper Claeys, olie op doek, Georges Van den Bos, omstreeks 1900. Prosper Claeys (1834-1910) was een van de stichters van La Liberté en lange tijd voorzitter van het Gentse Bureau voor Weldadigheid, dat samen met de Commissie voor Burgerlijke Godshuizen de voorloper vormt van het huidige OCMW
(Archief Gent, collectie OCMW-archief)

berté aanvankelijk behoorden. In de periode van het cijns- en capaciteitskiesrecht – dit is tot de invoering van het algemeen stemrecht (voor mannen) in 1893 - konden alle leden van het atelier die aan de leeftijds- en nationaliteitsvereisten voldeden, gaan stemmen, wat betekent dat ze bij de ongeveer vijf procent meest vermogenden van de samenleving te situeren zijn. Welstand was zelfs een noodzakelijke voorwaarde om tot het atelier te kunnen toetreden. Voor de inwijding diende in 1866 niet minder dan 120 frank te worden betaald, wat toen neerkwam op 7 weeklonen van een wever in de Gentse textielindustrie. Maar binnen deze groep vallen grote verschillen waar te nemen: een goed verdienende kleinhandelaar was inzake eigendom en inkomen vaak niet te vergelijken met een ondernemer die vele tientallen werknemers tewerk stelde.

Het is uiteraard onmogelijk om in dit kort bestek elk van deze 935 leden tegen het licht te houden, maar we kunnen wel wat dieper ingaan op het profiel van de eerste generatie, meer bepaald de stichters en de nieuwelingen die in de eerste drie jaar (1866-1868) tot het atelier toetraden. Samen maakt dat 150, overigens vrij jonge, leden. Met een gemiddelde leeftijd van 38 jaar was het duidelijk de jongere garde van Le Septentrion die was opgestapt om een nieuwe, progressieve werkplaats te stichten. De gemiddelde leeftijd van de inwijdingen in 1866-1868 lag met 31 jaar nog een stuk lager, wat maakt dat La Liberté zeker in haar beginjaren een energieke, dynamische loge was.

BEROEP

Van niet minder dan 29 leden wordt in de bronnen gezegd dat ze “négociant” zijn, groothandelaars in wijn, hout of textiel, of pâtissiers, hoedenverkopers of handelaars in lederwaren. De middenstanders maken dus een vijfde van het totaal uit. De groep van industriëlen en fabrikanten omvat 21 personen op 150, of 14 procent. Op een uitzondering na behoorden ze zeker niet tot de *captains of industry* van hun tijd. De grote liberale textielbaronnen zoals Maurice de Smet de Naeyer opteerden immers liever voor Le Septentrion. In La Liberté gaat het meestal over eigenaars van kleine of middelgrote ondernemingen, in diverse sectoren. Vaak waren

Portret van Jules Guéquier, houtskooltekening, vermoedelijk Jules Pierre Van Biesbroeck, omstreeks 1900. Jules Guéquier (1823-1909) was mede-oprichter van *La Liberté* en gedurende vier decennia een van de drijvende krachten van de werkplaats (collectie *La Liberté*, Gent).

het familiebedrijven uit de textielverwerkende nijverheid, zoals dat van de broers Louis en Alexandre Bousin uit Ronse, of van vader Henri en zoon Charles De Brouckère uit Roeselare. Sommige van deze bedrijven groeiden evenwel uit tot grote ondernemingen, zoals dat het geval was met de katoenspinnerij die Adolphe Desmet in 1864 oprichtte en die later zou uitgroeien tot de bekende Filature Desmet-Guéquier aan de Minnemeers – het Manchestergebouw waar sinds 1990 het

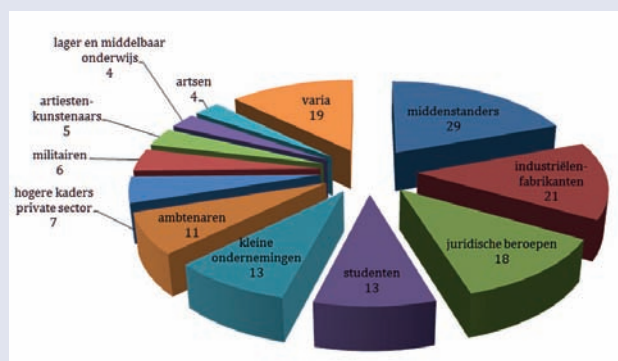
MIAT gevestigd is. Ook de fabriek voor fotochemische producten van Désiré Van Monckhoven zou een internationaal succes kennen. Ze maakte van deze fotograaf, wetenschapper en industrieel een erg gefortuneerd man.

Een derde categorie van enige omvang zijn de leden werkzaam in de juridische sector, zoals advocaten en notarissen. Met 18 op 150 maken ze 12 procent uit van het totaal. Voorts zijn er 13 studenten van de Gentse universiteit, voornamelijk uit de Ingenieurswetenschappen, en een groep van eveneens 13 waarin verschillende kleine ondernemers kunnen worden samengebracht, zoals drukkers, brouwers en aannemers. Bij de eerste 150 leden vindt men ook 11 ambtenaren (meestal op het lokale niveau), 7 kaderleden in de industrie (zoals ingenieurs en boekhouders), 6 militairen en 5 personen actief in de artistieke sfeer, en verder ook 4 artsen en 4 leerders. Ongeveer 12 procent van de eerste 150 leden kan men ten slotte onderbrengen in een groep uiteenlopende beroepen, waaronder 2 verzekeringsmakelaars, een hoogleraar en enkele eigenaars-renteniers.

WOONPLAATS

Le Septentrion en *La Liberté* waren tot in de jaren 1870 de enige loges in Oost- en West-Vlaanderen, wat maakt dat ze een vrij breed rekruteringsveld kenden. De leden van *La Liberté* kwamen inderdaad uit uiteenlopende hoeken van Oost- en West-Vlaanderen, maar ook in Henegouwen treft men enkele leden van de werkplaats aan, zoals de libe-

rale burgemeester van het landelijke Willaupuis (Leuze-en-Hainaut) Louis Van der Warden, die samen met 2 streekgenoten werd ingewijd in augustus 1866. In deze beginperiode woonde ongeveer 60 procent van de broeders in Gent en haar huidige deelgemeenten. Daarnaast zijn nog 21 leden, of 14 procent van het totaal, afkomstig van elders in de provincie, voornamelijk uit Ronse. Met eveneens 14 is ook West-Vlaanderen goed vertegenwoordigd, vooral dan Brugge. Onder de eerste leden bevonden zich ook 12 buitenlanders (8 procent), maar dat waren bijna allen Gentse studenten. De werkplaats maakte er, zeker in de beginjaren van haar bestaan, een punt van om jonge buitenlanders in haar rangen te verwelkomen, in de hoop dat ze na hun studies en terugkeer in het eigen land de vooruitstrevende ideeën zouden uitdragen die ze in *La Liberté* hadden opgepikt. Vooral de aanwezigheid van Latijns-Amerikanen valt op, zoals de Chilenen Victorino Aurelio Lastarria en Samuel González, of de Peruviaan José Eséquiél Castañón.

Professioneel profiel van de eerste 150 leden van *La Liberté*

In enkele zinnen samengevat: *La Liberté* rekruteerde vooral in Oost-Vlaanderen – voornamelijk in Gent en omstreken – en in mindere mate in West-Vlaanderen, met uitlopers tot in Henegouwen. Het atelier bestond in de beginjaren in hoofdzaak uit dertigers behorend tot de gegoede middenklasse. Professioneel zijn ze vooral te situeren in groepen van succesvolle handelaars en ondernemers, kleine en middelgrote industriële en vrije beroepen.

René Vermeir & Jeffrey Tyssens, *Vrijmetselarij en vooruitgang. De Gentse progressistenloge La Liberté (1866-1966)*, Brussel, Academic & Scientific Publishers, 2016, 268 p..

Jeffrey Tyssens en René Vermeir
Vrije Universiteit Brussel, Universiteit Gent

Archieven van vrijzinnigen en vrijmetselaars in het Archief Gent

In het Archief Gent – de nieuwe naam waaronder het Stadsarchief en het OCMW archief sinds dit jaar samengaan, waarover meer in de volgende Archiefink – zijn slechts weinig expliciete sporen van vrijzinnige of vrijmetselaarsarchieven terug te vinden.

Dit houdt waarschijnlijk verband met het feit dat andere spelers in het Gentse en Vlaamse erfgoedveld een actievere acquisitiepolitiek voeren ten aanzien van deze archieven, met name het Liberaal Archief in Gent en CAVA in Brussel. Ook het AM-SAB bezit archieven van vrijzinnige organisaties, vooral dan degene die aanleunen bij de socialistische zuil, zoals het Vermeylenfonds, maar voert er geen actieve acquisitiepolitiek voor. In het collectieplan dat momenteel door het Archief Gent wordt opgemaakt, wordt ook een onderdeel in verband met de levensbeschouwelijke archieven opgenomen. Het valt nog te bezien of we net als het Stadsarchief Antwerpen in de volgende jaren ook actief willen gaan inzetten op het verzamelen van archieven van vrijmetselaars en vrijzinnigen. Dit soort levensbeschouwelijke archieven maakt wel een onmiskenbaar en belangrijk deel uit van het Gentse historische DNA. Gentse vrijmetselaars lagen bijvoorbeeld aan de basis van de oprichting van het Humanistisch Verbond in 1952.

Een ander probleem dat opduikt bij de archieven van loges is de vaak grote gehechtheid aan discretie en geheimhouding binnen deze verenigingen. Dit staat wat haaks op het uitgangspunt van het Archief Gent om een zo maximaal mogelijke openbaarheid van haar collecties na te streven (weliswaar binnen de wettelijke grenzen en rekening houdend met de materiële toestand van de archiefstukken). Onder welke voorwaarden kan het Archief Gent bijvoorbeeld archief van een voormalig lid van een vrijmetselaarsloge aanvaarden en openbaar maken?

LICHT EN LIEFDE

Toch zijn er in het Archief Gent sporen van vrijzinnigen en vrijmetselaars bewaard. Zo verwierf het Stadsarchief twee meter archief van de lokale Gentse afdeling van de Internationale Orde der Goede Tempeliers uit de periode 1912-1998 (IOGT, archiefcode DKF 110). Deze vereniging was gemodelleerd naar de vrijmetselarij, maar ook vrouwen konden lid worden. Het IOGT, dat ontstaan is in de Verenigde Staten van Amerika, kende zowel in België als in Nederland een Grootloge. De kernidee van de vereniging was de bestrijding van het alcoholisme. De Gentse afdeling werd onder de naam *Licht en Liefde* opgericht in 1912 onder impuls van professor Pierre Hoffman en Rosa De Guchtenare. Onder de leden waren heel wat mensen uit het onderwijs en uit de arbeidersklasse.

Zijn er ook stadsarchivarissen als vrijmetselaars gekend? Ja, dit is wel degelijk het geval. Van archiefmedewerker Juliaan Boes is via de literatuur bekend dat hij in 1936 lid werd van de Gentse vrijmetselaarsloge De Zwijger. Juliaan Boes wordt door Timo Van Havere in zijn studie van de geschiedenis van het Stadsarchief omschreven als een “revelatie”. Hij krom op van bureelknecht in 1918 tot stadsarchivaris en museumconservator in 1957. In de tussentijdse periode zien we dat hij verschillende (universitaire) cursussen volgde en diverse examens aflegde. Juliaan Boes was ook op vele terreinen actief: basketbal, toneel (De Ghezellen van 's Gravensteen), volkskunde,... Als stadsarchivaris zou Juliaan Boes in dienst blijven van de stad Gent tot 1964. Hij overleed in 1968.

Objecten Loge Licht en Liefde
(Archief Gent, DKF110 en Verzameling Rony Mahy).

Pieter-Jan Lachaert
Archief Gent

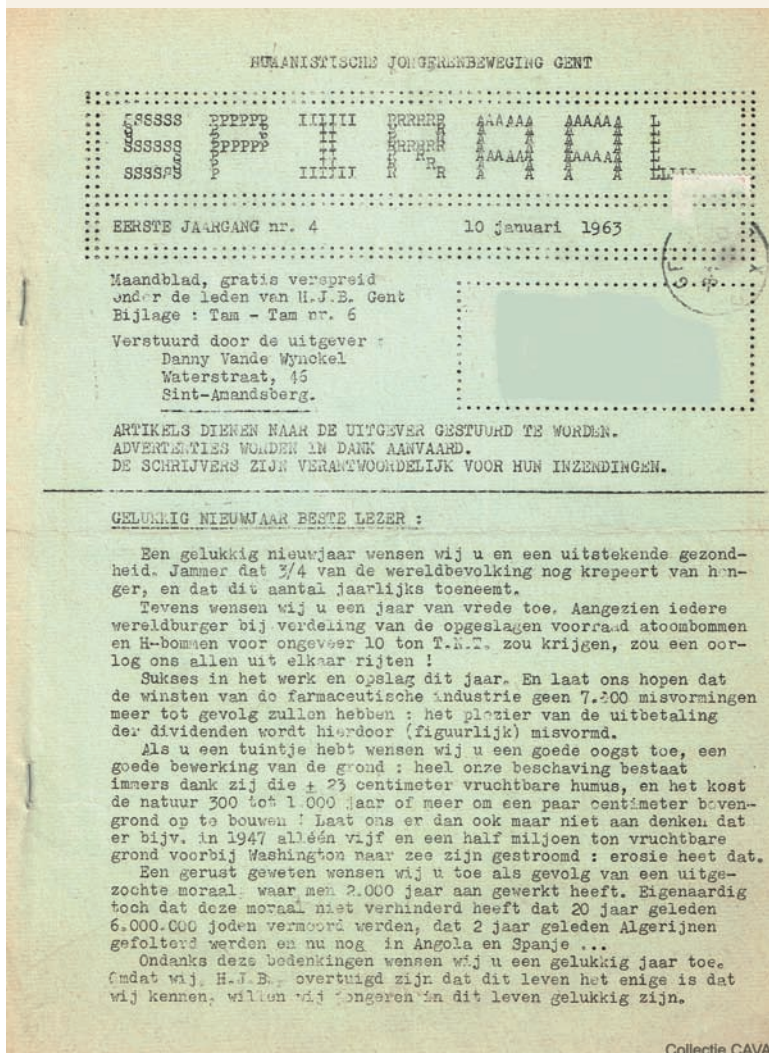
(On)bekend in Gent? CAVA en de Gentse vrijzinnig-humanistische archieven

De stad Gent heeft een vrijgevochten en vrijdenkende bevolking, waardoor het vrijzinnig-humanistisch verenigingsleven er groeit en bloeit. Het is dan ook niet verwonderlijk dat CAVA, het Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, heel wat bronnen bewaart die getuigen van die vrijzinnigheid. We geven hier, in een niet exhaustieve opsomming, enige duiding bij bronnen over de Gentse vrijzinnigheid die bij CAVA raadpleegbaar zijn.

Persoonsarchieven geven soms informatie over de Gentse vrijzinnige organisaties. CAVA bewaart het archief van Sonja Eggerickx, die actief was en nog is in het Gentse vrijzinnige leven. Aangezien het archief voornamelijk over haar functies in nationale

organisaties gaat, is er slechts sporadisch iets over Gent terug te vinden. Wel kan je op onze website fragmenten uit een interview met haar beluisteren waarbij dieper wordt ingegaan op het vrijzinnige leven te Gent. (<http://www.cavavub.be/collecties/verhalenbank/sonja-eggerickx/>)

Naast deze collectie audiofragmenten levert ook de bibliotheekcollectie bronnen over Gent op. Zo geeft *Het gedenkboek 25 jaar Feest Vrijzinnige Jeugd te Gent (1964-1988)*, een stukje geschiedenis van een van de meest gekende vrijzinnige plechtigheden. De tijdschriftencollectie bevat een aantal titels uitgegeven door vrijzinnige organisaties uit Gent en omstreken zoals *Vrijmoedig*, de publicatie van de Oudervereniging voor de Moraal (OVM) uit deelgemeente Mariakerke.

Spiraal, tijdschrift van de Humanistische Jongerenbeweging Gent (BE CAVA Collectie tijdschriften, *Spiraal*, 1963, jg. 4, nr. 4, p. 1)

HUMANISTISCH VERBOND

Van verschillende vrijzinnige verenigingen zijn er ook lokale afdelingen opgericht. Gent was vaak zeer snel met het oprichten van een dergelijke afdeling. Zo startte de Gentse afdeling van het Humanistisch Verbond op 24 januari 1952, slechts negen dagen na het allereerste publieke optreden van het Humanistisch Verbond in Antwerpen. De Gentse afdeling van OVM werd een dik jaar na de oprichting van OVM op nationaal niveau gesticht. In de archieven van deze twee moederverenigingen is er correspondentie en rapportering van de lokale afdelingen te Gent over hun lokale activiteiten terug te vinden.

De vrijzinnig-humanistische beweging voor jongeren ontwikkelde zich, onder andere door de aanwezigheid van de universiteit, vanuit Gent. Uit de Gentse afdeling van het Humanistisch Verbond ontstaat in de jaren 1950 het Humanistisch Studentenverbond (HSV). Na samensmelting met een aantal andere organisaties groeide HSV uit tot het huidige HUJO, de vrijzinnig-humanistische jongerenvereniging. Naast archieven van HSV en HUJO, vind je bij CAVA ook de tijdschriften *Spiraal* en *Tam-Tam* van de Humanistische Jongerenbeweging (HJB) te Gent.

Sinds 1974 bestaat het Vrijzinnig Laïciserend Centrum (VLC) Gent. Archief van het VLC uit de jaren

1990 wordt bewaard bij CAVA, net zoals hun tijdschrift *De Geus van Gent* (later *De Geus*). Het VLC geeft onderdak aan verschillende vrijzinnige organisaties in het Geuzenhuis aan de Kantienberg. Een van hen is de Gentse Grijsze Geuzen, die recent een deel van haar archief aan CAVA schonk.

PROVINCIAAL CENTRUM VOOR MORELE DIENSTVERLENING

De wet van 23 januari 1981 voorzorg in de subsidiëring voor de uitbouw van de niet-confessionele levensbeschouwelijke gemeenschap. De daaruit voortvloeiende oprichting van Centra voor Morele Dienstverlening (CMD), die instaan voor het verzorgen van vrijzinnige herdenkingsplechtigheden, huwelijksplechtigheden, het opleiden van moreel consulenten, de morele begeleiding van vrijzinnigen rond 'gevoelige' thema's zoals abortus, euthanasie, morele problemen, enz. gebeurde eerst in de provinciehoofdsteden. Het (P)CMD Gent (met P voor Provinciaal) waarvan het archief raadpleegbaar is bij CAVA, bestaat dan ook al sinds 1981. Sinds 2010 zijn de CMD's bekend onder de naam huisvan-deMens.

Flyer voor een debatavond georganiseerd door de Humanistische Jongeren Gent (BE CAVA Humanistische Jongeren (HJ), HJ947).

Nieuwsgierigheid gewekt? Via onze onlincatalogus op www.cavavub.be kan je een kijkje nemen in onze collectie. Nog vragen? Aarzel niet om contact op te nemen via info@cavavub.be of 02/629.24.34. CAVA bevindt zich op Campus Oefenplein van de Vrije Universiteit Brussel, Pleinlaan 2, 1050 Brussel.

Lisa Dejonghe
Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven
(CAVA)

Inhoud

- 1 La Liberté, een progressistische loge in Gent
- 4 Geen loge zonder leden
- 6 Archieven van vrijzinnigen en vrijmetselaars in het Archief Gent
- 7 (On)bekend in Gent? CAVA en de Gentse vrijzinnig-humanistische archieven

Colofon

@rchieflink is de driemaandelijke nieuwsbrief van 't Archief. Gent on Files (GOF), de vriendenkring van het Stadsarchief Gent

Het abonnement is begrepen in de lidmaatschapsbijdrage van de vzw: 20 euro individuele leden, 25 euro gezin, 35 euro steunende leden en 250 euro ereleden.

Een los nummer kost 5 euro.

Rekeningnummer:

IBAN: BE31 0003 2520 7755 BIC: BPOTBEB1

Contactgegevens GOF

Archief Gent (Stadsarchief en OCMW Archief Gent),
De Zwarte Doos, Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
Tel. (09) 266 57 60

E-mail: stadsarchief@stad.gent

E-mail: gentonfiles@gmail.com

Web: www.gentonfiles.be

Coördinatie en eindredactie

Guy Dupont, Pieter-Jan Lachaert,
Marie Christine Laleman, Valérie Meillander,
Piet Veldeman

Foto's en illustraties

Archief Gent (Stadsarchief en OCWM-archief Gent),
Liberaal Archief, Vrijmetselaarsloge La Liberté (Gent),
Lisa Dejonghe (CAVA), Marc Haeghevan, Jeffry Tyssens,
René Vermeir

Ontwerp logo

Erika Vanderstockt

Verantwoordelijke uitgever

Piet Veldeman, Ooistraat 10, 9041 Oostakker

Vormgeving

Candace Verbeke

Druk

NV Drukkerij Verbeke, Gent

ISSN - nummer: 1376-2966